

УХВАЛЕНО
Протокол Вченої ради
19 травня 2021 р. № 1

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ в.о. ректора
20 травня 2021 р. № 330

ПОЛОЖЕННЯ

**Про освітньо-наукові програми підготовки докторів філософії
в Полтавському державному медичному університеті**

Полтава

2021

. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Законом України «Про вищу освіту» регламентується процедура визначення й розроблення змісту освіти та забезпечення якості освітніх послуг і визначає освітню програму як узгоджений комплекс видів освітньої діяльності, що розроблений та організований для досягнення навчальних цілей упродовж певного тривалого і безперервного часу.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» освітня програма повинна містити: перелік освітніх компонентів; їх логічну послідовність; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми; а також очікувані програмні результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти.

На третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти комплексом видів освітньої діяльності, що розроблений та організований для досягнення навчальних цілей упродовж певного тривалого і безперервного часу, є освітньо-наукова програма (далі – ОНП) підготовки докторів філософії за спеціальностями.

Полтавський державний медичний університет (далі – ПДМУ) самостійно розробляє та вводить в дію ОНП за спеціальностями, за якими відповідно до пункту 1 частини другої статті 6 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» на підставі рішення Ліцензійної комісії Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) в ПДМУ розширено провадження освітньої діяльності.

. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Гарант освітньої програми – керівник робочої проектної групи з розроблення, реалізації, моніторингу та перегляду освітньої програми.

Проектна група – визначена наказом ректора група педагогічних, науково-педагогічних та/або наукових працівників, які відповідальні за започаткування освітньої діяльності за спеціальністю на певному рівні вищої освіти, фахової передвищої освіти та у сфері післядипломної освіти для осіб з вищою освітою і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеним цими Ліцензійними умовами.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувана вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів (пункт перший Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341).

Освітньо-наукова програма (ОНП) – система освітніх компонентів на третьому рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти (частина перша статті 1 Закону України «Про вищу освіту»),

3. ВИМОГИ ДО ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ ПРОГРАМ ТА АЛГОРИТМ ЇХ СТВОРЕННЯ

3.1. Структура ОНП

ОНП повинні містити наступні елементи:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- галузь використання;
- розподіл змісту;
- перелік навчальних дисциплін (освітніх компонентів);

- орієнтовну тематику наукових досліджень;
- вимоги до вступу;
- інформацію про перезарахування результатів навчання;
- структуру навчального плану та зміст освітніх компонент;
- матрицю відповідності програмних компетентностей освітнім компонентам;
- програмні результати навчання;
- структурно-логічну схему;
- перелік компетентностей здобувана вищої освіти;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- форми атестації здобувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання;
- вимоги стандартів вищої освіти (Національної рамки кваліфікацій) на третьому освітньо-науковому рівні.

3.2. Навчальний план ОНП

На підставі освітньо-наукової програми ПДМУ за кожною спеціальністю розробляє навчальний план, що визначає:

- графік навчального процесу;
- зведені дані про бюджет часу у тижнях;
- відомості про державну атестацію;
- перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС;
- розподіл іспитів, заліків за семестрами;
- розподіл годин на тиждень за курсами і семестрами;
- співвідношення аудиторного навантаження до загального обсягу навчального навантаження;
- послідовність вивчення дисциплін;
- форми проведення навчальних занять та їх обсяг;
- графік навчального процесу;
- форми поточного і підсумкового контролю.

3.3. Алгоритм розробки ОНП:

Алгоритм розробки ОНП має включати наступні етапи:

1. Перевірка відповідності основним умовам (визначення суспільної потреби щодо розроблення та запровадження нової освітньої програми, проведення консультацій із зацікавленими сторонами, цікавість програми із академічного погляду, наявність ресурсів усередині/зовні закладу вищої освіти (наукової установи)).
2. Визначення профілю освітньої програми.
3. Опис мети програми та кінцевих результатів навчання.
4. Визначення загальних і фахових компетентностей.
5. Розроблення навчального плану.
6. Розроблення модулів і вибір методів викладання.
7. Визначення підходів до навчання та методів оцінювання.
8. Розроблення системи оцінювання якості освітньої програми з метою її удосконалення.

3.4. Структура ОНП:

- титульний аркуш (відомче підпорядкування закладу, назва закладу, назва ОНП);
- передмова (назва ЗВО, що розробив та ухвалив ОНП; ПБ, посади розробників, термін введення тощо);
- вступ (вимоги до рівня освіти здобувачів, нормативний строк підготовки в аспірантурі);

- загальна характеристика (рівень вищої освіти; ступінь вищої освіти назва галузі знань; назва спеціальності; обмеження щодо форм навчання (не обов'язково); освітня кваліфікація; професійна кваліфікація (тільки для регульованих професій); кваліфікація в дипломі; вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою; опис предметної області; академічні та професійні права випускників; працевлаштування випускників (тільки для регульованих професій);
- галузь використання;
- розподіл змісту (цикли підготовки, навчальний час за циклами);
- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік навчальних дисциплін (перелік навчальних дисциплін, визначені блоки змістовних модулів, що входять до кожної із них, встановлена кількість навчальних годин/кредитів їх вивчення);
- тематика наукових досліджень (додаток 1).

4. ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВІДКРИТТЯ І ЗАКРИТТЯ ОНП

4.1. Розробка ОНП

ОНП розробляється на основі стандартів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня з врахуванням вимог професійних стандартів у відповідній професійній галузі.

4.1.1. Етапи розроблення ОНП:

I етап – формування проектної групи та призначення гаранта освітньої програми.

II етап – аналіз актуальності ОНП та оцінювання достатності наявних ресурсів;

III етап – визначення профілю ОНП;

IV етап – визначення освітнього змісту ОНП та розроблення навчального плану;

V етап – розроблення системи оцінювання якості ОНП з метою її удосконалення.

4.1.2. Формування проектної групи та призначення гаранта освітньої програми

- нова ОНП розробляється за ініціативою адміністрації ПДМУ з аналізу досвіду вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти у частині їх тривалості, переліку навчальних дисциплін, рівня викладання;

- на період розроблення кожної ОНП створюється проектна група з числа наукових, науково-педагогічних співробітників ПДМУ;

- склад проектної групи затверджується наказом ректора ПДМУ на підставі подання проректора з наукової роботи;

- склад проектної групи має відповідати Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності і становити не менш як три особи, які мають науковий ступінь та вчене звання, з них не менше двох докторів наук та/або професорів;

- одна й та ж сама особа може бути членом декількох проектних груп;

- проектну групу очолює керівник – гарант ОНП;

- гарантом ОНП призначається із числа наукових, науково-педагогічних працівників ПДМУ, який має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною або спорідненою до ОНП спеціальністю зі стажем науково-педагогічної роботи не менш як 10 років;

- гарант освітньої програми може бути керівником лише однієї ОНП.

- завданнями діяльності проектної групи є розроблення (обрання виду ОНП; визначення форми навчання та організації освітнього процесу; визначення освітніх компонентів, розробка навчальних планів та інших нормативних документів, що організаційно супроводжують процес підготовки здобувачів вищої освіти за відповідною ОНП з врахуванням рекомендацій наукового відділу; рекомендування випусковим та іншим кафедрам ПДМУ на розроблення навчально-методичного забезпечення ОНП; здійснення аналізу відповідності ОНП Ліцензійним умовам; узагальнення пропозицій та формування рекомендації з вдосконалення існуючої ОНП), моніторинг та перегляд (внесення відомостей щодо ОНП та навчальних планів до ЄДЕБО; здійснення контролю за реалізацією ОНП науково-педагогічними працівниками та кафедрами ПДМУ) забезпечення процедур

зовнішнього оцінювання (ліцензування, акредитація), самооцінювання та інші необхідні процедури;

- дострокове припинення роботи й призначення нового гаранта ОНП і членів проектної групи здійснюється на підставі наказу ректора ПДМУ, зміни у складі відображаються у ліцензійній справі ПДМУ, про зміни у складі проектної групи повідомляється до МОН України.

- у разі розроблення спільної ОНП створюють проектну групу, до складу якої входять представники всіх учасників-партнерів, які беруть участь у реалізації нової спільної ОНП;

- у разі розроблення програми подвійних дипломів слід враховувати не тільки змістовну відповідність навчальних планів, але й вимоги щодо обсягу окремих компонентів ОНП, поточного контролю, підсумкової атестації й планованих навчальних результатів, які передбачає кожен з учасників-партнерів, що видає документи про освіту та кваліфікацію;

- координацію діяльності усіх проектних груп ПДМУ здійснює проректор з наукової роботи.

4.1.3. Аналіз актуальності ОНП та оцінювання достатності наявних ресурсів

Аналіз актуальності ОНП відбувається у наступні етапи:

- встановлення суспільної потреби в розробленні ОНП шляхом консультацій з зацікавленими сторонами (здобувачами вищої освіти, випускниками ПДМУ, роботодавцями, науковою спільнотою, органами місцевої влади тощо);

- з'ясування виконання основних умов запровадження ОНП, аналіз ринку освітніх послуг і можливості позиціонування на ньому ОНП, аналіз ринку праці, на який орієнтовано нову ОНП, можливостей майбутнього працевлаштування випускників;

- проектна група, виходячи з прогнозованої структури ОНП, з врахуванням Ліцензійних умов, за результатами консультацій з профільними службами ПДМУ здійснює попереднє загальне оцінювання достатності наявних ресурсів (кадрових, фінансових, організаційних та ін.) для її реалізації та потреби залучення зовнішніх ресурсів.

4.1.4. Визначення профілю ОНП

Профіль ОНП визначається проектною групою ПДМУ і викладається у її вступі. Профіль ОНП визначається її метою, загальними та фаховими компетентностями, що мають бути досягнуті в результаті навчання, кінцевими (програмними) результатами навчання з урахуванням положень Національної рамки кваліфікацій, вимог стандартів вищої освіти та встановлення необхідного обсягу ОНП у кредитах ЄКТС.

Програмні результати навчання визначають що здобувач вищої освіти повинен знати, розуміти та бути здатним виконувати після успішного завершення ОНП.

Критерії результатів навчання:

- результати навчання мають відповідати вимогам/очікуванням громадянського суспільства та держави;

- результати навчання мають бути релевантними відповідним програмним компетентностям;

- результати навчання мають забезпечувати достатній рівень деталізації, бути чіткими і однозначними, написаними зрозумілою мовою, дозволяючи чітко окреслити зміст вимог до здобуваної вищої освіти;

- результати навчання мають визначати стандартні вимоги, яким повинен відповідати здобувач вищої освіти;

- результати навчання мають відповідати кваліфікаційним вимогам, бути пов'язаними із освітніми рівнями та кваліфікаційними рівнями Національної рамки кваліфікацій;

- результати навчання мають бути сформульованими нейтрально, уникаючи зайвої амбітності та суб'єктивності;

- результати навчання мають бути реалістичними з погляду часу та ресурсів, необхідних для їх досягнення;

- результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення та визначати вимоги до присудження кредитів;

має існувати спосіб та шкала для вимірювання ступеня досягнення результату прямими або непрямими методами.

Проектній групі ПДМУ під час розроблення програмних результатів навчання варто врахувати, що результати навчання характеризують те, що здобувач вищої освіти повинен продемонструвати після успішного завершення освітньої програми (демонстрація знань, умінь, здатності виконувати тощо). Кореляцію між результатами навчання і програмними компетентностями перевіряють за допомогою матриці відповідності програмних компетентностей програмним результатам навчання ОНП.

4.1.5. Визначення змісту ОНП та розроблення навчального плану

Визначення змісту ОНП та розроблення навчального плану необхідно проводити у наступній послідовності:

- складання переліку освітніх компонентів ОНП
- визначення компетентностей та формулювання результатів навчання для кожного модуля; визначення підходів до викладання, навчання та оцінювання;
- обрання освітніх технологій і розроблення навчального плану; розроблення робочих програм навчальних дисциплін.

Проектна група ПДМУ на етапі визначення змісту ОНП та розроблення навчального плану зобов'язана:

визначає загальний бюджет часу – обсяг кредитів ЄКТС, необхідних для досягнення зазначених результатів, який необхідно розподілити;

здійснювати структурування результатів навчання (модулів або навчальних дисциплін, інших складових навчального курсу, практик, дослідницьких проектів, лабораторних робіт та інших відповідних навчальних заходів) та розподіляти кредити ЄКТС, необхідні для досягнення зазначених результатів;

аналізувати узгодженість результатів навчання та програмних компетентностей, зокрема: програмних результатів навчання з Національною рамкою кваліфікацій; програмних результатів навчання зі стандартами вищої освіти; результатів вивчення модуля (навчальної дисципліни) з програмними результатами навчання (Матриця відповідності програмних результатів навчання освітнім компонентам освітньої програми); модульних (дисциплінарних) результатів навчання з програмними компетентностями (Матриця відповідності програмних компетентностей освітнім компонентам освітньої програми); методів викладання з відповідними результатами навчання для досягнення бажаних результатів навчання; методів оцінювання відповідно з модульними (дисциплінарними) та програмними результатами навчання.

Визначення кількості кредитів ЄКТС для освітнього компонента здійснюється шляхом оцінювання навантаження, необхідного для досягнення результатів навчання. На основі програмних компетентностей та програмних результатів навчання проектна група формулює результати навчання, яких має бути досягнуто в межах кожного освітнього компонента. Визначаючи підходи до викладання, навчання та оцінювання, проектна група має погодити спосіб найкращого розвитку та оцінювання компетентностей і досягнення бажаних результатів навчання, а також передбачити різноманітні підходи до навчання, викладання та оцінювання. Крім того, проектна група має перевірити розвиток ключових загальних і спеціальних компетентностей, а також чи всі ці компетентності охоплюються модулями ОНП.

Принципи складання навчальних планів (додаток 2):

обсяг аудиторної роботи здобувачів вищої освіти встановлюється в межах від 1/3 до 2/3 обсягу 1 кредиту ЄКТС, решта обсягу призначається для їх самостійної роботи;

робочі програми навчальних дисциплін за завданнями проектних груп розробляють на кафедрах факультетів згідно з вимогами розроблених ОНП;

робочу програму навчальної дисципліни розробляють на термін дії навчального плану, за необхідності до неї можуть вносити зміни;

з метою забезпечення цілісності освітнього матеріалу, забезпечення професійної спрямованості змісту навчання, запобігання дублюванню, врахування

міждисциплінарних зв'язків робочі програми навчальних дисциплін розглядають на вченій раді ПДМУ;

- на підставі робочої програми навчальної дисципліни на поточний навчальний рік на кафедрах розробляють навчально-методичне забезпечення;
- передбачається можливість індивідуальної освітньої траєкторії.

4.1.6. Розроблення системи оцінювання якості ОНП з метою її удосконалення

Відповідальність за якість ОНП несуть проектна група, а також структурні підрозділи, які її реалізують. З метою контролю за якістю ОНП та їх вдосконалення проводять різні процедури оцінювання та визнання якості ОП: зовнішні, внутрішні й непрямі.

Основними процедурами зовнішнього оцінювання та визнання якості ОП є:

- акредитація освітніх програм; за неакредитованою освітньою програмою ПДМУ має право на виготовлення і видачу власних документів про вищу освіту у порядку та за зразком, що визначені вченою радою ПДМУ (п.6 ст.7 ЗУ «Про вищу освіту»);
- сертифікація освітніх програм – процедура встановлення відповідності якісних характеристик ОНП певним стандартам якості організації, що сертифікує ОНП;
- міжнародна експертиза освітніх програм – процедура оцінювання якості ОНП визнаними і авторитетними міжнародними експертами в тій науково-освітній галузі, в якій реалізується така ОНП.

Оцінювання підготовки фахівців і затребуваних компетентностей (результатів навчання) за кожною ОНП проводиться опитування (анкетування, інтерв'ювання) роботодавців і випускників.

Основними процедурами внутрішнього оцінювання якості ОНП є:

1. Самооцінювання ОНП, яке може проводитися як в рамках процедур зовнішнього оцінювання якості (акредитації будь-якого виду, міжнародної експертизи), так і з ініціативи гаранта ОНП з метою планових процедур контролю якості.

- залежно від цілей проведення самооцінювання визначають процедури і терміни його проведення;
- за рішенням проректора з наукової роботи для проведення самооцінювання ОНП залучаються гаранті ОНП;
- до проведення самооцінювання за ініціативи проректора з наукової роботи, гарантів ОНП можуть залучатися інші члени проектних груп, представники роботодавців, здобувані вищої освіти, випускники;
- за результатами самооцінювання оформлюється звіт;

Звіт про самооцінювання ОНП має містити висновки про якість ОНП і пропозиції щодо її вдосконалення, включаючи, за необхідності, пропозиції щодо внесення змін до ОНП, модернізації ОНП і/або прийняттю інших управлінських рішень.

Звіт за результатами самооцінювання затверджують на засіданні координаційної ради ПДМУ, затверджують на засіданні вченої ради ПДМУ на підставі рекомендацій, наданих гарантом освітньої програми.

2. Внутрішній аудит ОНП – процедури перевірки якості різних елементів документального забезпечення ОНП з боку ПДМУ чи структурного підрозділу. Предметами внутрішнього аудиту можуть бути готовність ОНП до процедур зовнішнього оцінювання; якість різних документів у рамках ОНП (наприклад, робочих програм навчальних дисциплін, робочих навчальних планів та індивідуальних планів підготовки в аспірантурі); наявність і повнота необхідної документації в рамках ОНП та ін.

3. Адміністративні перевірки – процедури перевірки якості здійснення основних робочих процесів у рамках реалізації ОНП з метою встановлення їх відповідності існуючим вимогам і нормам. Наприклад, предметом адміністративної перевірки можуть бути діяльність проектної групи ОНП, реалізація окремих елементів (навчальних дисциплін, проектної діяльності) у рамках ОНП, взаємодія окремих викладачів програми зі здобувачами вищої освіти, діяльність гаранта ОНП та ін.

Перевірки можуть проводитися в межах компетенції науковим відділом, гарантом ОНП.

Непрямими формами оцінювання та визнання якості ОНП є різні процедури і форми оцінювання якості підготовки випускників і здобувачів вищої освіти за ОНП. До них належать незалежні випробування / складання зовнішніх іспитів за різними елементами ОНП здобувачами вищої освіти і / або випускниками (наприклад, міжнародні мовні іспити різних форматів, загальноукраїнські інтернет-іспити, дистанційні та очні олімпіади тощо), участь у професійних і наукових конкурсах, конференціях, отримання наукових і професійних премій здобувачами вищої освіти та випускниками ОНП, дослідження кар'єрних траєкторій і працевлаштування випускників та ін.

4.1.7. Затвердження ОНП

Всі нові ОНП мають єдиний порядок затвердження, що включає їх послідовний розгляд:

– проектною групою; проектна група повинна здійснити перевірку збалансованості ОНП, зокрема перевірити, чи розроблена програма збалансована, чи кредити присвоєно раціонально, чи здобувані вищої освіти ступеня доктора філософії здатні завершити окремі дисципліни та всю ОНП, вклавшись у визначений час; крім того, проектна група повинна перевірити повноту документального забезпечення ОНП та відповідність ОНП Ліцензійним умовам; позитивне рішення проектною групою є підставою для передачі матеріалів проректорові з наукової роботи; позитивне рішення проректора з наукової роботи є підставою для передачі матеріалів на засідання вченої ради ПДМУ.

4.2. Порядок відкриття і закриття ОНП

4.2.1. Відкриття ОНП

Набір вступників на ОНП здійснює приймальна комісія ПДМУ централізовано відповідно до Правил прийому до ПДМУ.

ОНП може бути включена до Правил прийому і на неї може бути оголошений набір тільки за умови її затвердження і наявності спеціальності, в рамках якої відкривається ця ОНП, в ліцензії ПДМУ на здійснення освітньої діяльності. Якщо на ОНП не здійснено набір вступників у зв'язку з її недостатньою затребуваністю, проектна група може в подальшому відмовитися від її реалізації, провести модернізацію ОНП з метою підвищення її конкурентоспроможності та привабливості на ринку освітніх послуг, подати план і матеріали модернізації Вченій раді ПДМУ і, в разі схвалення, провести набір на ОНП через приймальну комісію ПДМУ.

4.2.2. Закриття ОНП

ОНП може бути виключена з переліку ОНП, що реалізуються ПДМУ з ініціативи: наукового відділу ПДМУ; приймальної комісії ПДМУ в разі відсутності набору вступників на ОНП упродовж 2 років; в разі перетворення ОНП. У такому випадку ОНП проходить затвердження як нова, а ті, що існували до цього, припиняють набір вступників; після закінчення навчання останнього курсу вже прийнятих здобувачів вищої освіти ОНП виключають з переліку ОНП, що реалізуються ПДМУ; ПДМУ (науковий відділ), якщо в результаті будь-якої з процедур зовнішнього або внутрішнього оцінювання якості ОНП отримано висновки про низьку якість реалізованої ОНП. Рішення про виключення освітньої програми з числа ОНП, що реалізуються ПДМУ, приймає Вчена рада ПДМУ.

5. ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ, МОНІТОРИНГУ ТА ПЕРІОДИЧНОГО ПЕРЕГЛЯДУ (УДОСКОНАЛЕННЯ) ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

5.1. Порядок реалізації ОНП

Порядок реалізації ОНП визначається Положенням «Про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у Полтавському державному медичному університеті», Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії у Полтавському державному медичному університеті.

Для конкретизації планування навчального процесу на кожний навчальний рік завідувачем аспірантурою складається розклад за кожною ОНП. У розкладі обумовлюються щорічні особливості організації освітнього процесу для кожної ОНП та зміст варіативної частини на кожен семестр. Розклад затверджується проректором з наукової роботи.

5.2. Управління ОНП

Управління ОНП здійснюється на академічному та адміністративному рівнях.

5.2.1. Адміністративне управління

Адміністративне управління ОНП здійснює науковий відділ, на якому вона реалізується. До функцій адміністративного управління ОП належать:

організація та управління матеріально-технічним та інфраструктурним забезпеченням ОНП;

- інформаційне та навчально-методичне забезпечення ОНП в частині надання доступу до інформаційних, бібліотечних та інших загальних ресурсів факультету;
- профорієнтаційна діяльність з потенційними вступниками ОНП;
- взаємодія з випускниками, роботодавцями, професіоналами тощо;
- координація забезпечення якості ОНП;
- організація проведення самоаналізу ОНП;
- надання адміністративної допомоги в адмініструванні ОНП.

5.2.2. Академічне управління

На рівні окремої ОНП академічне управління здійснює гарант освітньої програми. Завданнями академічного управління ОП є:

- організація колегіального розроблення ОНП;
- контроль якості роботи викладачів ОНП;
- аналіз і впровадження кращого досвіду світової та вітчизняної вищої освіти в зміст і технологію реалізації ОНП;
- взаємодія з науково-дослідними підрозділами ПДМУ з питань проектної, дослідницької роботи, практики здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня;
- виявлення здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня, схильних до академічної кар'єри, і організація роботи з ними;
- взаємодія з роботодавцями та випускниками ОНП для уточнення вимог до компетентностей випускника, оцінювання обраних технологій реалізації ОНП і якості підготовки випускників;
- підготовка ОНП до процедур оцінювання якості (включаючи акредитацію, сертифікацію, експертизу).

5.3. Моніторинг ОНП

Моніторинг ОНП здійснюють для встановлення досяжності, реалістичності та адекватності призначених кредитів, визначених результатів навчання та розрахованого навчального навантаження. Моніторинг зазвичай здійснює проектна група. До нього можуть долучати експертів: викладачів, професіоналів-практиків, здобувачів вищої освіти. Суттєвим елементом для перевірки та перегляду призначення кредитів є зворотний зв'язок з зацікавленими сторонами.

Моніторинг задоволеності здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП здійснюється шляхом проведення анкетування, бліц-опитувань тощо за ініціативи проректора з наукової роботи, гарантів ОНП, членів проектних груп ОНП.

Систему обов'язкових методів і засобів моніторингу визначає наукова координаційна рада ПДМУ за поданням проректора з наукової роботи.

Основні критерії забезпечення якості ОНП:

- виконується відповідно до Статуту ПДМУ;
- сприяє виконанню місії та досягнення її цілей ПДМУ;
- враховує потреби ринку праці та цільової групи;
- пов'язана з конкретною професією;
- назва узгоджується зі змістом;
- використовувані методи і форма навчання, у тому числі обсяг самостійної роботи та виробничої практики, сприяють досягненню цілей ОНП;
- цілі і результати навчання сформульовано у такий спосіб, щоб слугувати основою для оцінювання знань і навичок випускників цієї ОНП;

- цілі і результати навчання є адекватними і порівнюваними з результатами навчання третього рівня вищої освіти;
- цілі і результати відповідають вимогам і тенденціям законодавства, що регулює відповідну професійну сферу;
- практична робота, що необхідна для досягнення результатів навчання, забезпечує набуття і застосування здобувачами вищої освіти ефективних методів роботи.

5.4. Розвиток ОНП та вимоги до викладачів програми

5.4.1. Вимоги до розвитку ОНП

Вимоги до розвитку ОНП та структурних підрозділів, що її реалізують:

- розвиток є безперервним процесом;
- до розвитку ОНП залучено здобувачів вищої освіти і роботодавців;
- наукові, науково-педагогічні працівники ознайомлені з цілями ОНП та їхньою роллю в досягненні цих цілей;
- для усунення недоліків ОНП складено та реалізується відповідний план дій;
- система зворотного зв'язку (за участю здобувачів вищої освіти, випускників, роботодавців, викладачів) є ефективною, а її результати прикладними;
- кваліфікація викладачів ОНП відповідає вимогам, встановленим законодавством;
- викладачі ОНП мають відповідний рівень викладацької компетентності;
- викладачі ОНП беруть участь у дослідженнях і розробках;
- викладачі ОНП співпрацюють із зацікавленими особами поза межами ПДМУ;
- система розвитку персоналу є ефективною: викладачі ОНП мають можливості для самовдосконалення та саморозвитку, застосовуються інші методи розвитку персоналу;
- викладачі програм регулярно використовують у подальшому свої знання та навички поза ПДМУ і беруть участь у науково-практичних заходах;
- кількість постійних викладачів визначається на основі їх обов'язків, обсягів викладання і кількості здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня та є цілком достатньою для досягнення цілей і результатів навчання за ОНП;
- склад викладачів ОНП за віком і відсоток молодих викладачів забезпечує сталість викладання в ПДМУ;
- вимоги для вступу базуються на якостях, необхідних для досягнення результатів навчання даної ОНП;
- система консультування здобувачів вищої освіти (щодо навчання, кар'єри тощо) є ефективною;
- оцінювання результатів навчання включає в себе зворотний зв'язок здобувачів вищої освіти, який підтримує їх розвиток;
- здобувачі вищої освіти беруть участь у програмах міжнародної мобільності;
- відсоток здобувачів вищої освіти, які беруть участь у академічній мобільності, є сталим або зростає;
- здобувачів вищої освіти залучено до процесу прийняття рішень на різних інституційних рівнях.

5.4.2. Фінансові ресурси щодо реалізації ОНП:

Фінансові ресурси ПДМУ щодо реалізації ОНП повинні відповідати наступним критеріям:

- бути достатніми для забезпечення ОНП;
- бути достатніми для діяльності з розвитку ОНП;
- бути достатніми для підтримання розвитку викладачів програми;
- фінансові дані, що характеризують економічну сталість, є доступними для громадськості.

5.4.3. Навчальне середовище ПДМУ:

- включає всі приміщення, що необхідні для проведення навчання;
- має достатній потенціал, враховуючи кількісний склад здобувачів вищої освіти;
- обладнане відповідно до сучасних вимог (відео-проектори, Інтернет тощо).

5.4.4. Критерії сталості щодо якості і ресурсів:

- тренди щодо кількості здобувачів вищої освіти і випускників, бюджету ПДМУ впродовж останніх п'яти років, що засвідчують сталість;
- ПДМУ регулярно планує свій розвиток;
- ПДМУ має перспективний план розвитку, супроводжуваний планом дій для забезпечення сталості в ПДМУ;
- ПДМУ підготував фінансові прогнози для досягнення цілей, викладених у перспективному плані розвитку і мінімізації можливих ризиків (включаючи ризики, викликані демографічними тенденціями);
- реалізація плану дій аналізується і результати аналізу формують основу для планування наступного періоду розвитку.

5.5. Перегляд (удосконалення) ОНП

Перегляд ОНП з метою її удосконалення здійснюють у формах оновлення або модернізації.

5.5.1. Оновлення ОНП

ОНП оновлюють у частині всіх компонентів, крім цілей і програмних навчальних результатів по мірі необхідності, але не рідше одного разу на чотири роки. Діючи, затверджену, ОНП переглядають щонайменше 1 раз у терміни її дії не пізніше ніж за 1 семестр до її завершення. Підставою для оновлення ОНП можуть виступати:

- ініціатива і пропозиції гаранта освітньої програми та / або проектної групи ОНП;
- результати оцінювання якості ОНП;
- об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру і / або інших ресурсних умов реалізації ОНП.

Оновлення відображаються у відповідних структурних елементах ОНП (навчальному плані, матрицях, робочих програмах навчальних дисциплін, програмах практик та ін.).

Якщо зібрана інформація показує розбіжність між передбаченим навантаженням і часом, який фактично необхідний більшості здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня для досягнення визначених результатів навчання, необхідно переглянути навчальне навантаження, кредити, результати навчання або заходи та методи навчання й викладання. Це може також потребувати перепроєктування ОНП та її освітніх компонентів.

Навчальні плани підлягають моніторингу та періодичному перегляду (не рідше одного разу на повний курс навчання за ОНП).

Підставою для розроблення нових навчальних планів є:

- затвердження Кабінетом Міністрів України нового переліку спеціальностей або внесення змін до чинного переліку;
- затвердження нових галузевих стандартів вищої освіти;
- внесення змін до ОНП (за рішенням Вченої ради ПДМУ).

5.5.2. Модернізація ОНП

Модернізація ОНП має на меті більш значну зміну в її змісті та умовах реалізації, ніж у разі планового оновлення. Зміна виду ОНП також є модернізацією. Особливим випадком модернізації ОП є включення в неї нових неформальних спеціалізацій.

Модернізацію ОНП можна проводити:

- з ініціативи керівництва ПДМУ, наукового відділу, в разі отримання незадовільних висновків про її якість в результаті самоаналізу або аналізу динаміки набору здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня;
- з ініціативи гаранта освітньої програми за відсутності набору вступників на ОНП;
- за наявності висновків про недостатньо високу якість ОНП за результатами різних процедур оцінювання якості ОНП;
- з ініціативи проектної групи з метою врахування змін, що відбулися в науковому професійному полі, в яких реалізується ОНП, а також змін ринку освітніх послуг або ринку праці. Бажано залучати до модернізації освітніх програм представників ключових роботодавців, зовнішніх стосовно даної ОНП експертів (як з професійної спільноти ПДМУ, так і незалежних).

Модернізована ОНП разом з обґрунтуванням внесених до неї змін має пройти затвердження в порядку, визначеному цим Положенням.

Повторне затвердження ОНП відбувається з ініціативи гаранта ОНП в разі її значного оновлення.

Значним вважають оновлення ОНП (складу дисциплін, практик і їх обсягу в кредитах ЄКТС) більш ніж на 50 %.

6. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Відомості про ОНП розміщуються на сайті ПДМУ в розділі «Науковий відділ». Відповідальними за формування і зберігання паперових версій ОНП є її гарант та проректор з наукової роботи. Відповідальними за повноту й своєчасність розміщення інформації про ОНП на сайті Університету є співробітники наукового відділу, призначені проректором з наукової роботи. Інформація про ОНП вноситься співробітником наукового відділу до ЄДЕБО в електронному вигляді.

На основі змін у ОНП оновлюються і матеріали ліцензійних справ провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.

Розроблення, затвердження, відкриття, закриття, удосконалення ОНП має відбуватися у відповідності до чинного законодавства України, зокрема наступних нормативних документів та підзаконних актів:

- Закону України «Про вищу освіту»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах);
- Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 «Про затвердження Тимчасового порядку з присудження ступеня доктора філософії»;
- Національної рамки кваліфікацій, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261» та у консолідовано з локально-правовими актами ПДМУ:
- Положенням «Про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук в Полтавському державному медичному університеті»;
- Положенням «Про порядок реалізації права на академічну мобільність в Полтавському державному медичному університеті»;
- Тимчасовим порядком присудження ступеня доктора філософії в Полтавському державному медичному університеті.

Проректор з наукової роботи

І.П. Кайдашев

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор ПДМУ

«   » _____ 20__ р.

**Освітньо-наукова програма підготовки
докторів філософії**

за спеціальністю _____

Полтава, 20__

ПЕРЕДМОВА

1 **Розроблено** робочою групою Полтавського державного медичного університету

2 **Ухвалено** Вченою радою Полтавського державного медичного університету

протокол №   від «   »   20   р

3 **Введено**   .

4 **Розробники:**

ВСТУП

Освітньо-наукова програма (ОНП) підготовки фахівців третього рівня кваліфікації за спеціальністю _____ визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть почати навчання за ОНП, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен володіти здобувач наукового ступеня *доктора філософії*.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі.

Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Нормативний строк підготовки доктора філософії за спеціальністю _____ в аспірантурі становить чотири роки.

1 ГАЛУЗЬ ВИКОРИСТАННЯ

ОНП використовується в ПДМУ при підготовці фахівців третього рівня вищої освіти **доктора філософії** за спеціальністю _____ з узагальненим об'єктом діяльності _____

2 РОЗПОДІЛ ЗМІСТУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ

2.1 Освітньо-наукова програма передбачає такі цикли дисциплін:

- гуманітарної та загальнонаукової підготовки, що забезпечує третій освітній рівень;
- професійної та практичної підготовки, що забезпечує необхідний освітньо-науковий рівень.

2.2 Розподіл змісту освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за циклами подано у таблиці:

Таблиця – Розподіл змісту освітньо-наукової програми

№ з/п	Цикл підготовки	Навчальний час за циклами: академічні години (кредити)
1	Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями	( )
2	Іноземна мова (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою)	( )
3	Професійної та практичної підготовки	( )
4	Набуття універсальних навичок дослідника	( )
5	Теоретичні та експериментальні дослідження за темою дисертації	( )
Загалом		( )

3 ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

У таблиці наведений перелік навчальних дисциплін, визначені блоки змістовних модулів, що входять до кожної із них, встановлена кількість навчальних годин/кредитів їх вивчення.

Цикл професійної та практичної підготовки, крім обов'язкових дисциплін, містить дисципліни вільного вибору, які аспірант вибирає, виходячи із напрямку наукового дослідження.

Таблиця – Перелік навчальних дисциплін

Назва навчальної дисципліни	Блоки змістових модулів	Кількість навчальних годин (кредитів)
I. Цикл загальних дисциплін		
Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями	Історія та філософія науки	( )
	Біоетика	
	Біоінформатика	
	Психологія спілкування (за вибором)	
	Педагогіка та психологія вищої освіти (за вибором)	
Іноземна мова (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою)	Курс англійської мови наукового спілкування	( )
	Курс німецької мови наукового спілкування (за вибором)	
Набуття універсальних навичок дослідника	Методологія наукового та патентного пошуку	( )
	Медична статистика	
	Клінічна імунологія (за вибором)	
	Клінічна епідеміологія (за вибором)	
	Курс академічної доброчесності	
II. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки		

<p>Спеціальність (засвоєння основних концепцій, розуміння практичних та теоретичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю, оволодіння термінологією)</p>	<p>Акушерство та гінекологія (за вибором) Внутрішні хвороби (за вибором) Хірургія (за вибором) Урологія (за вибором) Онкологія (за вибором) Педіатрія (за вибором) Кардіологія (за вибором) Ревматологія (за вибором) Інфекційні хвороби (за вибором) Ендокринологія (за вибором) Нервові хвороби (за вибором) Психіатрія (за вибором) Наркологія (за вибором) Офтальмологія (за вибором) Оториноларингологія (за вибором) Шкірні та венеричні хвороби (за вибором) Травматологія та ортопедія (за вибором) Лікувальна фізкультура (за вибором) Фтизіатрія (за вибором) Пульмонологія (за вибором) Клінічна фармакологія (за вибором) Анестезіологія та інтенсивна терапія (за вибором) Медична біохімія (за вибором) Гігієна (за вибором) Епідеміологія (за вибором) Соціальна медицина та охорона здоров'я (за вибором) Нормальна анатомія (за вибором) Патологічна анатомія (за вибором) Нормальна фізіологія (за вибором) Патологічна фізіологія (за вибором) Фармакологія (за вибором) Імунологія та алергологія (за вибором) Гістологія, цитологія, ембріологія (за вибором)</p>	<p>( )</p>
---	--	------------

4 АТЕСТАЦІЯ ЗДОБУВАЧА ТРЕТЬОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестація осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти чи наукової установи, акредитованою Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Здобувач ступеня доктора філософії має право на вибір спеціалізованої вченої ради.

Дисертації осіб, які здобувають ступінь доктора філософії (або наукові доповіді у разі захисту наукових досягнень, опублікованих у вигляді монографії або сукупності статей, опублікованих у вітчизняних та/або міжнародних рецензованих фахових виданнях), а також відгуки опонентів оприлюднюються на офіційних веб-сайтах відповідних вищих навчальних закладів (наукових установ) відповідно до законодавства.

5 ТЕМАТИКА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Гарант освітньої програми

ПІБ

Член проектної групи:

ПІБ
ПІБ

Додаток 2

«Затверджую»

Ректор

(підпис)

«   »   20   р.

М.П.

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН

підготовки доктора філософії зі спеціальності _____
(ступінь вищої освіти) (шифр і назва спеціальності)

Форма навчання очна/заочна
(денна, вечірня, заочна (дистанційна), екстернат)

Строк навчання **4 роки**

(роки і місяці)

I. ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ*

Місяці Номер тижня	Вересень				Жовтень				Листопад				Грудень				Січень				Лютий				Березень				Квітень				Травень				Червень				Липень				Серпень							
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
I курс	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т				
II курс	Т	Т	Т	Т	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	П	К	К	К	К	К	К	К	К
III курс	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	К	К	К	К
IV курс	Т	Т	Т	Т	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	Н	К	К	К	К

ПОЗНАЧЕННЯ: Т – теоретичне навчання; Е – екзаменаційна сесія; Н – наукова діяльність; П – викладацька практика; К – канікули. * співвідношення та розподіл видів діяльності, освітньої та наукової складових підготовки аспіранті заочної форми навчання визначаються безпосереднім керівником дисертанта та затверджуються рішенням Вченої ради академії

II. ЗВЕДЕНІ ДАНІ ПРО БЮДЖЕТ ЧАСУ, тижні

III. ПРАКТИКА

Курс	Теоретичне навчання	Екзаменаційна сесія	Практика	Наукова діяльність	Виконання дипломного проєкту (роботи)	Канікули	Разом
I	36/7*	4/4*		4/4*		8/8*	52/23*
II	36/7*			8/8*		8/8*	52/23*
III	4/1*	2/2*		38/38*		8/8*	52/49*
IV				44/44*		8/8*	52/52*
Разом	76/15*	6/6*		94/94*		32/32*	208/115*

IV. ДЕРЖАВНА АТЕСТАЦІЯ

Назва практики	Семестр	Години
Викладацька	2	36

Назва навчальної дисципліни	Форма державної атестації (екзамен, дипломний проєкт (робота))	Семестр
Дисертаційна робота		8

* У чисельнику – бюджет часу у тижнях для аспірантів очної форми навчання, у знаменнику – для аспірантів заочної форми навчання.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до навчального плану

Код та найменування спеціальності: _____
Рівень вищої освіти: **третій (освітньо-науковий)**.
Спеціалізації:

Освітня програма: **освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії**.
Форма навчання: **денна та заочна**.

Загальний обсяг у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та строк навчання: **31 кредит; 4 роки навчання**.

Навчальний план, затверджений Вченою радою «__» __ **20__ р.**, протокол № __
Відповідність вимогам стандарту вищої освіти (в разі наявності)

Відповідність вимогам професійного стандарту (в разі наявності)

Вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання: наявність диплома спеціаліста або магістра зі спеціальності _____, галузі знань

Назва навчальної дисципліни	Блоки змістових модулів	Кількість навчальних годин (кредитів)
I. Цикл загальних дисциплін		
Оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями	Історія та філософія науки	— ( )
	Біоетика	
	Біоінформатика	
	Психологія спілкування (за вибором)	
	Педагогіка та психологія вищої освіти (за вибором)	
Іноземна мова (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою)	курс англійської мови наукового спілкування	— ( )
	курс німецької мови наукового спілкування (за вибором)	
Набуття універсальних навичок дослідника	Методологія наукового та патентного пошуку	— ( )
	Медична статистика	
	Клінічна імунологія	
	Клінічна епідеміологія (за вибором)	
	Курс академічної доброчесності	
II. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки		
Спеціальність (засвоєння основних концепцій, розуміння практичних та теоретичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за спеціальністю, оволодіння термінологією)	<u>Спецпредмет, зокрема дисципліни за вибором:</u>	— ( )
	_____	
	_____	
	_____	

Гарант освітньої програми
Член проектної групи:

ПІБ
ПІБ
ПІБ
ПІБ

Додаток 3

Зразок

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра пропедевтики терапевтичної стоматології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи ПДМУ

професор _____ І. Кайдашев
«__» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТОМАТОЛОГІЯ

(повна назва навчальної дисципліни)

для аспірантів

напрямок підготовки **22-Охорона здоров'я**

спеціальність **221 - Стоматологія**

Полтава – 20__

Робоча програма спеціальності 221 – Стоматологія для аспірантів напряму підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальності 221 – Стоматологія.

« ___ » _____ 2019 року – 66 с.

Розробники:

Ткаченко Ірина Михайлівна – д. мед.н., професор, завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології,

Петрушанко Тетяна Олексіївна – д.мед.н., професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології,

Новіков Вадим Михайлович - д.мед.н., професор, професор кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією.

Робоча програма дисципліни Стоматологія затверджена на засіданні вченої ради ПДМУ.

Протокол № ___ від « ___ »

_____ 2019 року.

Секретар вченої ради

_____ (В. Л. Філатова).

Завідувач кафедри

Протокол № ___ від « ___ »

_____ 2019 року.

_____ (І. М. Ткаченко).

ВСТУП

Навчальна дисципліна стоматологія є складовою освітньо-наукової програми підготовки в аспірантурі за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти з *напрямку підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальності 221 – Стоматологія.*

Дана дисципліна є нормативною.

Викладається у 1-8 семестрі 1-4 року навчання в обсязі – 420 год (*14 кредитів ECTS*) зокрема: *лекції – 20 год., практичні 180 год., самостійна робота – 220 год.* У курсі передбачено 2 модулі. Завершується дисципліна – іспитом.

Мета дисципліни – підготовка аспірантів на третьому освітньо-науковому рівні.

В результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен знати:

ЗАГАЛЬНІ ЗНАННЯ:

- правові питання;
- питання, що стосуються стану здоров'я населення, стану і перспектив розвитку охорони здоров'я;
- принципи організації стоматологічної допомоги, організацію невідкладної стоматологічної допомоги;
- основи медичної статистики і ведення медичної обліково-звітної документації;
- питання тимчасової і стійкої непрацездатності, лікарсько-трудової експертизи;
- принципи диспансеризації населення;
- основи базових медико-біологічних наук в обсязі, необхідному і достатньому для вирішення професійних питань профілактики і лікування стоматологічних хвороб;
- основи нормальної і патологічної анатомії та фізіології, ембріології зубощелепного апарату;
- прояви загальних хвороб у ротовій порожнині, особливості лікування стоматологічних хвороб у хворих на загальні та системні хвороби;
- необхідність госпіталізації та можливості лікування хворих удома; питання взаємодії з СЕС щодо контролю за екологічними умовами, промисловими шкідливостями, вмістом фтору, хлору, йоду в питній воді й продуктах харчування та ін.;
- особливості надання медичної допомоги в надзвичайних ситуаціях;
- прояви СНІДу і шкірно-венеричних хвороб у ротовій порожнині та щелепно-лицевій ділянці;
- основи інтенсивної терапії та реанімації;
- основи деонтології та етики лікаря.

ЗАГАЛЬНІ НАВИЧКИ:

Діагностувати і надавати невідкладну допомогу при:

- непритомності;
- травматичному шокові;
- гострому судинному колапсі;
- гострій серцевій і дихальній недостатності;
- інсульті;
- алергічних реакціях (анафілактичний шок, набряк Квінке та ін.);
- гострому животі;
- епілептичних нападах;
- опіках та обмороженнях.

СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ:

має знати:

- основи організації стоматологічної допомоги населенню;
- перелік необхідного стоматологічного обладнання, інструментарію, матеріалів, медикаментів і нормативи їх використання, будову, принципи роботи й особливості експлуатації стоматологічного обладнання, техніку безпеки;
- особливості роботи середнього і молодшого медперсоналу в стоматологічних закладах;
- біологію ротової порожнини, біомеханіку і функції органів ротової порожнини, вікові зміни щелепно-лицевої ділянки, анатомію, гістологічну будову та функціональні особливості зубів, пародонта і слизової оболонки ротової порожнини;
- принципи обстеження хворих, значення спеціальних і допоміжних методів дослідження, показання та протипоказання до їх призначення;
- симптоматику стоматологічних хвороб, їх діагностику і лікування;
- взаємозв'язок стоматологічної патології з патологією інших органів і систем;
- методику обстеження хворих із хірургічними хворобами органів ротової порожнини, щелеп, обличчя (клінічні та спеціальні методи);
- методи знеболювання щелепно-лицевої ділянки (загальні та місцеві) та показання до їх використання; методику операції видалення зубів, показання і протипоказання, ускладнення, їх профілактику і лікування;
- етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференційну діагностику, методи лікування основних хірургічних стоматологічних хвороб і ушкоджень щелепно-лицевої ділянки;
- фармакодинаміку лікувальних засобів, які застосовуються в стоматології;
- показання до застосування фізичних факторів у лікуванні основних стоматологічних хвороб;
- принципи діагностики, лікування і профілактики стоматологічних хвороб ;
- матеріалознавство в стоматології (основні та допоміжні матеріали, їх властивості й особливості, технологію виготовлення протезів);
- вплив стоматологічних матеріалів і зубних протезів на тканини ротової порожнини, профілактику й усунення патологічних процесів;
- принципи діагностики, лікування і профілактики стоматологічних хвороб ортопедичними, ортодонтичними, терапевтичними і хірургічними методами.

має уміти:

- зупинити зовнішню кровотечу;
- провести первинну обробку ран, перев'язати і тампонувати рани;
- виконати трахеотомію;
- здійснити передню і задню тампонаду носа;
- проводити непрямий масаж серця;
- проводити штучну вентиляцію легень шляхом дихання "рот у рот" та "рот у ніс";
- промити шлунок;
- вжити спеціальних заходів при особливо загрозливих інфекціях, у радіаційних обставинах, надзвичайних ситуаціях;
- надавати невідкладну допомогу при гострому зубному болю, переломі та вивиху зубів, переломі верхньої та нижньої щелеп, вивиху скронево-нижньощелепного суглоба.

СПЕЦІАЛЬНІ НАВИЧКИ:

має вміти:

- проводити обстеження стоматологічного хворого, застосовуючи основні та допоміжні методи дослідження;
- проводити диференційну діагностику основних стоматологічних хвороб;
- діагностувати аномалії розвитку зубів і деформації щелеп;
- діагностувати хвороби слинних залоз;
- застосовувати різні види знеболювання за показаннями;
- проводити лікування і здійснювати за наявності відповідних показань профілактику таких хвороб:
  - некаріозних уражень твердих тканин зуба (шліфування, ремінералізуюча терапія, пломбування з використанням композитних та інших матеріалів);
  - карієсу (ремінералізуюча терапія, закриття фісур, препарування каріозних порожнин, виготовлення та застосування ізоляційних прокладок, тимчасових і постійних пломбувальних матеріалів, шліфування і полірування пломб за показаннями);
  - пульпіту (вітальний і девітальний методи, ампутація й екстирпація пульпи, надання невідкладної допомоги);
  - періодонтиту (механічна, медикаментозна обробка кореневих каналів, розширення їх і пломбування, застосування фізіотерапевтичних методів, надання невідкладної допомоги);
  - хвороб пародонта (гінгівіт, пародонтит, пародонтоз, ідіопатичні хвороби, пародонтоми);
  - хвороб слизової оболонки порожнини рота (травматичні ушкодження, інфекційні. Інфекційно-алергічні хвороби, ураження слизової оболонки ротової порожнини при інтоксикаціях, гіпо- й авітамінозах, хворобах крові, ендокринної, серцево-судинної, нервової систем, шкіри, шлунково-кишкового тракту, колагенозах, дерматозах, передракових захворюваннях);
  - хейлітів, аномалій і хвороб язика;
  - невrogenних хвороб щелепно-лицевої ділянки;
  - професійних уражень щелепно-лицевої ділянки;
  - провести клінічне обстеження хворого з хірургічною стоматологічною хворобою;
  - визначити показання до госпіталізації;
  - діагностувати аномалії розвитку зубів, зубних рядів, щелеп і прикусу, деформації щелеп та обличчя (вроджені й набуті, внаслідок ушкодження);
  - проводити ортопедичне лікування і профілактику таких хвороб:
    - патології твердих тканин зуба,
    - патологічного стирання зубів і його ускладнень,
    - часткової відсутності зубів,
    - вторинних деформацій зубних рядів і порушень оклюзійних співвідношень,
    - повної відсутності зубів,
    - хвороб пародонта,
    - хвороб скронево-нижньощелепного суглоба, обумовлених порушеннями в зубощелепній системі,
    - переломи щелеп,
    - уроджених і набутих дефектів і деформацій щелепно-лицевої ділянки (верхньої та нижньої щелеп, обличчя, поєднаних порушень та ін.).

Аспірант за період навчання повинен оволодіти методиками проведення основних науково-практичних досліджень. Під час виконання роботи він повинен:

- оволодіти основами педагогіки, психології та методології викладання стоматології;
- вивчити основи наукознавства, патентознавства;
- оволодіти методикою роботи з науковою літературою;
- знати основи медичної статистики, економіки, менеджменту, маркетингу в державній, страховій та приватній системах охорони здоров'я.

Місце дисципліни (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку): дисципліна стоматологія виступає спецпредметом у освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія.

Цикли підготовки в аспірантурі:

I. Цикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

1. Історія та філософія науки;
2. Біоетика;
3. Біоінформатика;
4. Психологія спілкування;
5. Психологія та педагогіка вищої школи.

II. Іноземна мова:

1. Курс англійської/ німецької мови наукового спілкування.

III. Цикл набуття універсальних навичок дослідника:

1. Методологія наукового і патентного пошуку;
2. Медична статистика;
3. Клінічна імунологія;
4. Клінічна епідеміологія;

IV. Спеціальність:

1. Спецпредмет (стоматологія).

Зв'язок з іншими дисциплінами.

Стоматологія тісно пов'язана з іншими дисциплінами. У першу чергу це стосується нормальної анатомії, гістології, патологічної фізіології, патологічної анатомії, фармакології. Нормальна анатомія дає чіткі уявлення про будову ротової порожнини, слизової оболонки порожнини рота, особливості будови молочних і постійних зубів. Гістологія дозволяє зрозуміти особливості будови і розвитку твердих (емаль, дентин, цемент, альвеолярна кістка) і м'яких тканин ротової порожнини (слизові оболонки рота, ясен). Патологічна фізіологія на патологічна анатомія дають чітке уявлення про особливості перебігу патологічних процесів зубощелепної ділянки на усіх рівнях організації організму. Фармакологія дозволяє зрозуміти вплив різноманітних лікувальних засобів на організм людини під час лікування стоматологічних захворювань, дає чіткі уявлення про тактику їх лікування.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

До модуля I входять теми 1-38, зокрема за змістовими модулями: змістовий модуль 1 (ЗМ1) – теми 1- 6, змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 7-15, змістовий модуль 3 (ЗМ3) – теми 16-24, змістовий модуль 4 (ЗМ4) – теми 25 -38. До модуля II входять теми 39-73, зокрема за змістовими модулями: змістовий модуль 1 (ЗМ1) -теми 39-53, змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 54-73.

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкових модульних контролів за модулями I та II.

Оцінювання за формами контролю:

	Модуль I				Модуль II	
	ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ1	ЗМ2
ПМК I	<i>Min. – 20 балів</i>		<i>Max. – 30 балів</i>		<i>Min. – 20 балів</i>	<i>Max. – 30 балів</i>
ПМК II	<i>Min. – 20 балів</i>		<i>Max. – 30 балів</i>		<i>Min. – 20 балів</i>	<i>Max. – 30 балів</i>
Іспит	<i>Min. – 20 балів, Max. – 40 балів</i>					

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 40 балів* для одержання іспиту обов'язково *перескладання ПМК I та МПК II.*

При цьому, кількість балів:

- **1-34** відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни;
- **35-59** відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- **60-64** відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- **65-74** відповідає оцінці «задовільно»;
- **75 - 84** відповідає оцінці «добре»;
- **85 - 89** відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- **90 - 100** відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 100 – бальною шкалою	За національною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно
60 – 64		
35 – 59	2	не задовільно
1 – 34		

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СТОМАТОЛОГІЯ**

№ з/п	Назва курсу	Всього годин	Вид заняття		
			лекції	практичні заняття	Самостійна робота
		230	10	90	130
	Змістовий модуль 1	30	2	10	18
	Загальний розділ стоматології				
1.	Організація стоматологічної допомоги населенню.	8	2	2	4
2.	Профілактика стоматологічних хвороб	6	-	2	4
3.	Клінічна анатомія, оперативна хірургія голови і шиї	6	-	2	4
4.	Діагностика і допомога в невідкладних станах	4	-	1	3
5.	Амбулаторне знеболювання в стоматології	5	-	2	3
6.	Контроль змістового модуля	1	-	1	-
	Змістовий модуль 2	80	4	30	46
	Терапевтична стоматологія				
7.	Карієс	10	-	4	6
8.	Пломбувальні матеріали	10	-	4	6
9.	Хвороби періодонта	10	-	4	6
10.	Некаріозні ураження зубів.	10	-	4	6
11.	Хвороби пульпи	12	2	4	6
12.	Хвороби пародонта	10		4	6
13.	Хвороби слизової оболонки			3	5
14.	Фізичні методи діагностики і лікування в стоматології	9	2	2	5
15.	Контроль змістового модуля	1	-	1	-
	Змістовий модуль 3	60	2	25	30
	Дитяча стоматологія				
16.	Морфофункціональні особливості структури тканин порожнини рота в дітей	-	2	2	4
17.	Карієс у дітей	-	-	4	4
18.	Пульпіти тимчасових і постійних зубів у дітей	-	-	2	4
19.	Періодонтит тимчасових і постійних зубів у дітей	-	-	4	4
20.	Некаріозні ураження зубів	-	-	2	4
21.	Хвороби пародонта в дітей	-	-	4	4
22.	Хвороби слизової оболонки порожнини рота	8	-	4	4
23.	Санация і диспансеризация дітей у стоматолога	4	-	2	2
24.	Контроль змістового модуля	1	-	1	-
	Змістовий модуль 4	60	2	25	30
	Хірургічна стоматологія (зокрема дитяча)				
25.	Операція видалення зуба.	4	-	2	2
26.	Запальні хвороби щелепно-лицьової ділянки	4	2	2	2
27.	Ушкодження і хвороби скронево-нижньощелепного суглоба	4	-	2	2

28.	Захворювання слинних залоз			1	2
29.	Неврогенні хвороби обличчя і щелеп	4	-	2	2
30.	Хірургічні методи лікування періодонтиту, хвороб пародонта	4	-	2	2
31.	Травматичні пошкодження щелепно-лищевої ділянки	6	-	2	4
32.	Доброякісні пухлини та пухлиноподібні новоутвори щелепно-лищевої ділянки	4	-	2	2
33.	Передраки щелепно-лищевої ділянки	3	-	1	2
34.	Злоякісні пухлини щелепно-лищевої ділянки	6	-	2	4
35.	Природжені та набуті дефекти	4	-	2	2
36.	Дентальна імплантація	6	-	2	4
37.	Контроль змістового модуля	1	-	1	-
38.	Підсумковий модульний контроль	2	-	2	-
		190	10	90	90
	Змістовий модуль 1 Ортопедична стоматологія	84	4	40	40
39.	Функціональна анатомія зубо-щелепної системи.	4	-	2	2
40.	Функціональна перебудова жувальної системи при патології і після ортопедичного лікування	4	-	2	2
41.	Діагностика в ортопедичній стоматології.	6	2	2	2
42.	Ортопедичні методи в комплексному лікуванні хвороб тканин пародонта	4	-	2	2
43.	Дефекти коронок зубів. Клініка, методи відновлення.	4	-	2	2
44.	Ортопедичне лікування часткових дистально-обмежених дефектів зубних рядів	6	2	2	2
45.	Невідкладні стани в ортопедичній стоматології	4	-	2	2
46.	Підготовка порожнини рота до протезування залежно від вибору конструкції протеза	4	-	2	2
47.	Ортопедичне лікування при частковій та повній відсутності зубів знімними протезами.	6	-	4	2
48.	Уявлення про сучасні технології виготовлення протезів.	6	-	4	2
49.	Клініка, діагностика й ортопедичне лікування при підвищеному стиранні зубів	8	-	4	4
50.	Ортопедичні втручання при зубощелепних деформаціях	10	-	4	6
51.	Методи ортопедичного лікування хвороб скронево-нижньощелепних суглобів.	10	-	4	6
52.	Щелепно-лицьове протезування	7	-	3	4
53.	Контроль змістового модуля	1	1	-	1
	Змістовий модуль 2 Ортодонтія	106	6	50	50
54.	Організація ортодонтичної допомоги дітям, підліткам і дорослим.	6	2	2	2
55.	Морфологічна і функціональна характеристики фізіологічного прикусу в	6	-	2	2

	різні вікові періоди				
56.	Сучасні уявлення про етіологію і патогенез зубощелепно-лицьових аномалій	4	-	2	2
57.	Морфофункціональна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку	4	-	2	2
58.	Діагностика в ортодонтії	5	-	3	2
59.	Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування	4	-	2	2
60.	Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій окремих зубів	6	2	2	2
61.	Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій форми зубних рядів	4	-	2	2
62.	Особливості клініки, лікування і профілактики сагітальних аномалій прикусу	4	-	2	2
63.	Особливості клініки, лікування і профілактики вертикальних аномалій прикусу.	4	-	2	2
64.	Особливості клініки, лікування і профілактики трансверзальних аномалій прикусу	6	-	2	4
65.	Тактика ортодонтичного лікування підлітків і дорослих.	6	-	2	4
66.	Особливості ортопедичного лікування зубів і зубних рядів у дітей та підлітків	8	2	2	4
67.	Травми зубів і щелеп у дітей, особливості їх ортопедичного лікування	8	-	4	4
68.	Морфофункціональні зміни зубощелепного апарату при вроджених вадах розвитку обличчя і щелеп.	8	-	4	4
69.	Порушення мовлення при патології прикусу, методи корекції	8	-	4	4
70.	Профілактика зубощелепних аномалій і деформацій	8	-	4	4
71.	Особливості гігієни порожнини рота при ортодонтичному лікуванні	6	-	4	2
72.	Контроль змістового модуля	1	-	1	-
73.	Підсумковий модульний контроль	2	-	2	-

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ЗАГАЛЬНИЙ РОЗДІЛ СТОМАТОЛОГІЇ

ТЕМА 1. ОРГАНІЗАЦІЯ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ (8 год.)

Лекція 1. Організація стоматологічної допомоги населенню (2 год.)

1. *Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення.*

2. *Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення.*

Контрольні запитання та завдання:

1. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення.
2. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення
3. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення
4. Посадові обов'язки адміністративного і медичного персоналу стоматологічних відділень, кабінетів
5. Основні стоматологічні та статистичні показники діяльності стоматологічних кабінетів і відділень
6. Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги
7. Класифікатор процедур у стоматології
8. Облікова і звітна документація в стоматології
9. Планування стоматологічної допомоги

Практичне заняття (2 год.):

1. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення
2. Посадові обов'язки адміністративного і медичного персоналу стоматологічних відділень, кабінетів
3. Основні стоматологічні та статистичні показники діяльності стоматологічних кабінетів і відділень
4. Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги
5. Класифікатор процедур у стоматології
6. Облікова і звітна документація в стоматології
7. Планування стоматологічної допомоги

Рекомендована література:

1. Косенко К.М. Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях. Амбулаторна допомога / К.М. Косенко - Одеса, 2001. - 361с.
  2. Павленко О.В. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Ортопедична стоматологія / О.В. Павленко, П.М. Скрипников, Д.Р. Шиленко, О.А. Писаренко - Полтава, 2012. - Т.2. - 140 с.
  3. Скрипников П.М. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Терапевтична стоматологія / П.М. Скрипников, Л. Г. Павленко, Д.Р. Шиленко, Ю.І. Мастеров - Полтава, 2009. - Том 1 - 157с.
-
-
-
-

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бернадский Ю.И. Основы челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии / Ю.И. Бернадский – М.: Мед. лит., 2007. – 404с.
2. Виноградова Т.Ф. Атлас по стоматологическим заболеваниям у детей / Т.Ф. Виноградова - М.: «Медпресс-инфо», 2007. - 168 с.
3. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Фантомний курс / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.1. - 304 с.
4. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Методи обстеження хворого / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.2. - 408 с.
5. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Захворювання пародонта / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, А.М. Політун, М.Ю. Антоненко, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин – Київ: Медицина, 2007. – Т.3. - 616 с.
6. Данилевський М.Ф. Терапевтична стоматологія. Захворювання слизової оболонки порожнини рота / М.Ф. Данилевський, А.В. Борисенко, М.Ю. Антоненко, Л.Ф. Сідельникова, О.Ф. Несин, Ж.І. Рахній – Київ: Медицина, 2007. – Т.4. - 640 с.
7. Дубровина Е. В. Местная анестезия в стоматологии. Атлас / Е.В. Дубровина - Полтава, 2010. - 487с.
8. Калюжна Л.Д. Хвороби шкіри обличчя слизової оболонки ротової порожнини та червоної облямівки губ: навч. посібн. / Л.Д. Калюжна, Г.Ф. Білоклицька – К., 2007. - 271с.
9. Куцевляк В.И. Ортодонтия. Учебное пособие для студентов стоматологического факультета, врачей-интернов / В.И. Куцевляк – Харьков: Крокус, 2006. – 327с.
10. Маланчук В.А. Логвиненко И.П., Маланчук Т.О. Хирургическая стоматология и челюстно-лицевая хирургия / В.А. Маланчук, И.П. Логвиненко, Т.О. Маланчук – К, 2011. – Т.1. - 672с.+ 16с. цветн. вкл.
11. Маланчук В.А. Логвиненко И.П., Маланчук Т.О. Хирургическая стоматология и челюстно-лицевая хирургия / В.А. Маланчук, И.П. Логвиненко, Т.О. Маланчук – К, 2011. – Т.2. - 608с.+ 16с. цветн. вкл.
12. Назаров В.М. Нейростоматология / В.М. Назаров – Akademia, 2008. – 255 с.
13. Попович З.Б. Рентгенодіагностика захворювань зубів та тканин пародонту у дитячому та підлітковому віці / З.Б. Попович, М.М. Рожко, Е.В. Беззушко – Ів.-Франківськ: Нова зоря, 2001. – 224 с.
14. Рожко М.М. Ортопедическая стоматология / М.М. Рожко, В.П. Неспрядько - К.: Книга-плюс, 2003. - 552с.
15. Скрипник І.М. Невідкладні стани у стоматологічній практиці: навч.посіб. / І.М. Скрипник, П.М. Скрипников, Л.Я. Богашова, О.Ф. Гопко - К.: ВСВ «Медицина», 2013. - 224 с.
16. Стоматологія: підручник: У 2 книгах / М.М. Рожко, З.Б. Попович, П.М. Скрипников та ін.; за ред. проф. М.М. Рожка. - К.: ВСВ «Медицина», 2013. - 872 с.
17. Терапевтична стоматологія / за редакцією проф. Ніколішина А.К. - Полтава: Дивосвіт, 2005. – Т.1. - 309с.
18. Терапевтична стоматологія / за ред. проф. Ніколішина А.К. - Полтава: Дивосвіт, 2007. – Т.2 - 304с.
19. Тимофеев А.А. Руководство по челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии / А.А. Тимофеев - Medbooks, 2012. - 1048с.

20. Тимофеев О.О. Щелепно-лицева хірургія / О.О.Тимофеев - К.: Медицина, 2011. - 752 с.
21. Тимофеев О.О. Захворювання слинних залоз / О.О. Тимофеев – Львів: «ВНТЛ-Класика», 2007. – 160 с.
22. Флис П.С. Ортодонтия / П.С. Флис – К.: Медицина, 2008. – 360 с. + 4с. цв. вкл.
23. Хоменко Л.А. Профилактика стоматологических заболеваний / Л.А. Хоменко - К.: „Книга плюс”, 2007. - 128 с.
24. Хоменко Л.А. Терапевтическая стоматология детского возраста / Л.А. Хоменко - К.: «Книга плюс», 2007. - 815 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Аболмасов Н.Г. Ортодонтия: Учебное пособие / Н.Г. Аболмасов, Н.Н. Аболмасов - М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 424с.
2. Биберман Я. М. Одонтогенные воспалительные заболевания / Я.М. Биберман – М.: ГОУ ВУНМЦ, 2008. – 108 с.
3. Бичун А.Б. Неотложная помощь в стоматологии / А.Б. Бичун, А.В. Васильев, В.В. Михайлов – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2009. – 320 с.
4. Богашова Л. Я. Неотложная помощь в хирургической стоматологии / Л.Я. Богашова, В.Л. Мельник, В.М. Чмель, И.Б. Шевченко – Полтава, 2008. – 136 с.
5. Борисенко А.В. Практична парадонтологія / А.В. Борисенко – К., 2011. - 472 с.
6. Галич Л.Б. Клініка і лікування вроджених щілин верхньої губи та піднебіння / Л.Б. Галич - Полтава: «Астрей», 2005. – 79с.
7. Головкин Н. В. Ортодонтичні апарати / Н.В. Головкин - Вінниця: «Нова книга», 2006. – 216с.
8. Головкин Н.В. Профілактика зубощелепних аномалій / Н.В. Головкин – Вінниця: «Нова книга», 2005. – 271с.
9. Грицай Н.М. Нейростоматологія / Н.М. Грицай, Н.О. Кобзиста - К.: Здоров'я, 2001. - 144 с.
10. Дмитриева К.С. Пародонтит / К.С. Дмитриева – М.: МЕДпресс-информ, 2007. – 207 с.
11. Дорошенко С.І. Синдроми в ортодонтії / С.І. Дорошенко – К.: Здоров'я, 2008. – 96с.
12. Дорошенко С.И. Основы телерентгенографии / С.И. Дорошенко, Е.А. Кульгинский - К.: Здоров'я, 2007. – 72с.
13. Казарина М.Н. Глосалгия: этиология, клиника, лечение / М.Н. Казарина - М.: НГМА, 2008. – 124 с.
14. Каськова Л.Ф. Алергічні стоматити у дітей: [навч. посібник для студентів та лікарів-інтернів стомат. факультету вищих мед. закладів III-IV рівнів акредитації] / Л.Ф. Каськова, О.О. Карпенко, Л.Ф. Чуприна та ін. - Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011. - 104с.
15. Каськова Л.Ф. Герпетична інфекція в дитячій стоматології: [навч. посібник для студентів та лікарів-інтернів стомат. факультету вищих мед. закладів III-IV рівнів акредитації] / Л.Ф. Каськова, О.В. Хміль, І.О. Сіркович - Полтава: Укрпромторгсервіс, 2011. - 120с.
16. Кононенко Ю.Г. Местное обезболивание в амбулаторной стоматологии. - 3-е изд / Ю.Г. Кононенко, Н.М. Рожко, Г.П. Рузин – Киев: Книга плюс, 2012. – 96с.

17. Кононенко Ю.Г. Клінічний довідник лікаря стоматолога загального профілю. Клініка, діагностика, методи лікування / Ю.Г. Кононенко, М.М. Рожко – К.: «Medbooks», 2012. - 348 с.
18. Косенко К.М. Критерії медико - економічної оцінки надання стоматологічної допомоги на I, II та III рівнях. Амбулаторна допомога / К.М. Косенко - Одеса, 2001. – 361с.
19. Куроедова В.Д. Атлас ортодонтических аппаратов / В.Д. Куроедова, В.Н. Ждан, Л.Б. Галич - Полтава: Дивосвіт, 2011. – 153с.
20. Куроедова В.Д. Проблеми ВІЛ/СНІДу в стоматології. Навчальний посібник / В.Д. Куроедова та ін. - Полтава, 2004. - 93 с.
21. Лебеденко И.Ю. Клинические методы диагностики функциональных нарушений зубочелюстной системы / И.Ю. Лебеденко, С.Д. Арутюнов, М.М. Антоник, А.А. Спутников - МЕДпресс-информ, 2011. - 112с.
22. Максименко П.Т. Затруднения и ошибки в диагностике заболеваний слизистой оболочки полости рта, губ, языка / П.Т. Максименко, А.П. Шейко - Полтава, 2012. - 120 с.
23. Николаев А.И. Практическая терапевтическая стоматология. Издание 8 / А.И. Николаев, Л.М. Цепов – М: МЕДпресс-информ, 2008. – 960с.
24. Павленко О.В., Довідник з ендодонтії / О.В. Павленко, Ю.М. Беличенко, Т.М. Волосовец, С.В. Аль-Алавні – Сімферополь: Н. Оріанда, 2010. – 326 с.
25. Павленко О.В. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Ортопедична стоматологія / О.В. Павленко, П.М. Скрипников, Д.Р. Шиленко, О.А. Писаренко - Полтава, 2012. - Т.2. - 140 с.
26. Панчишин М. Неотложные состояния в стоматологической практике / М. Панчишин - К.: «Medbooks», 2012. – 210 с.
27. Параскевич В.Л. Дентальная имплантология / В.Л. Параскевич – Беларусь.: Медицинское информационное агентство, 2011. – 430 с.
28. Пачес А.И. Опухоли слюнных желез / А.И. Пачес – М.: Практическая медицина, 2009. – 470с.
29. Попруженко Т. В. Профилактика основных стоматологических заболеваний / Т.В. Попруженко, Т.Н. Терехова – М: МЕДпресс-информ, 2009. - 464с.
30. Рузин Г.П. Хирургическая стоматология в схемах и таблицах / Г.П. Рузин, А.А. Дмитриева - Винница: Новая книга, 2007. - 120 с.
31. Скрипникова Т.П. Клиническая эндодонтия / Т.П. Скрипникова, П.Н. Скрипников - Полтава, 2009. - 35 с.
32. Скрипников П.М. Стандарти надання стоматологічної допомоги населенню України. Терапевтична стоматологія / П.М. Скрипников, Л. Г. Павленко, Д.Р. Шиленко, Ю.І. Мастеров – Полтава, 2009. – Том 1 - 157с.
33. Скрипников П.М. Захворювання пародонта у дорослих і дітей / П.М. Скрипников, Л.Г. Павленко, Т.А. Хміль, К.С. Казакова - Полтава, 2010. - 140 с.
34. Скрипников П.М. Амбулаторна пародонтальна хірургія / П.М. Скрипников, С.В. Коломієць - Полтава, 2011. - 136 с.
35. Скрипников П.М. Ураження шкіри обличчя та слизової оболонки порожнини рота вірусом простого герпесу I типу (клінічні прояви, діагностика, методи лікування, профілактика): навч. пос. / П.М. Скрипников, К.Є. Іщейкін, І.П. Кайдашев та ін. - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. - 84 с.
36. Ткаченко П.І. Дитяча хірургічна стоматологія. Амбулаторний прийом: [навч. посібник для студентів стомат. факультету вищих мед. закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів] / П.І. Ткаченко, С.О. Білоконь, О.В. Гуржій та ін. - Полтава: АСМІ, 2011. - 102с.

37. Ткаченко П.І. Гострі одонтогенні процеси щелепно-лицевої ділянки в дітей (періостит, остеомієліт, лімфаденіт): навч. посібник для студентів стомат. факультету вищих мед. закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів / П.І. Ткаченко - Львів: Компакт-ЛВ, 2006. - 104с.

38. Хорошилкина Ф.Я. Ортодонтия. Дефекты зубов, зубных рядов, аномалии прикуса, морфофункциональные нарушения в челюстно-лицевой области и их комплексное лечение / Ф.Я. Хорошилкина - М.: ООО «Медицинское информационное агенство», 2006. - 544 с.:ил.

39. Цветкова Л.А. Заболевания слизистой оболочки полости рта / Л.А. Цветкова, С.Д. Арютюнов, Л.В. Петрова, Ю.Н. Перламутров - Москва: МЕДпресс-информ, 2006. - 201с.

40. Шинкевич В.І., Кайдашев І.П. Карієс зубів: навчальний посібник / В.І. Шинкевич, І.П. Кайдашев - Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. - 98 с.

Питання до іспиту

1. Організація стоматологічної поліклініки, відділення, кабінету для дорослого і дитячого населення. Посадові обов'язки адміністративного і медичного персоналу стоматологічних відділень, кабінетів
2. Основні стоматологічні та статистичні показники діяльності стоматологічних кабінетів і відділень. Критерії медико-економічної оцінки надання стоматологічної допомоги
3. Класифікатор процедур у стоматології. Облікова і звітна документація в стоматології
4. Планування стоматологічної допомоги. Комплексна програма профілактики. Санітарно-просвітня робота серед населення
5. Основи менеджменту, економіки і права для впорядкування діяльності лікаря-стоматолога в державних та приватних закладах охорони здоров'я України.
6. Амбулаторне знеболювання в стоматології
7. Основи профілактики стоматологічних хвороб. Комплексна програма профілактики. Санітарно-просвітня робота серед населення
8. Клінічна і топографічна анатомія порожнини рота і зубощелепної системи. Оперативна хірургія і хірургічні маніпуляції щелепно-лицьової ділянки
9. Топографоанатомічні обґрунтування провідникової анестезії гілок трійчастого нерва. Оперативні методи гемостазу при ушкодженнях альвеолярного відростка, язика, щоки.
10. Причини, прояви і невідкладна допомога при шоках (анафілактичному, інфекційно-токсичному, кардіогенному) Діагностика і невідкладна допомога при комах (гіпо-, гіперглікемічній). Ознаки клінічної смерті та методика проведення непрямого масажу серця і штучної вентиляції легенів
11. Проведення інтенсивної терапії та реанімаційних заходів при травмі та запальних процесах щелепно-лицьової ділянки
12. Механізм болю. Психопрофілактика болю
13. Знеболювання на рівні нервових рецепторів. Знеболювання на рівні провідних шляхів. Знеболювання на рівні кори головного мозку. Нетрадиційне знеболювання в стоматології. Фізичні методи місцевого знеболювання . Помилки й ускладнення в проведенні знеболювання
14. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез карієсу
15. Клініка, диференційна діагностика і лікування карієсу. Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні карієсу
16. Сучасні відновлювальні та пломбувальні матеріали. Бондингові системи для емалі та дентину. Адгезивна техніка реставрації
17. Матеріали для заповнення кореневих каналів тимчасових і постійних зубів
18. Консервативні та хірургічні методи лікування періодонтиту. Помилки, ускладнення та їх усунення. Помилки й ускладнення при діагностиці та лікуванні періодонтиту, запобігання та їх усунення
19. Етіологія, патогенез, періодонтитів. Клініка, диференційна діагностика гострих і хронічних форм періодонтиту .
20. Діагностика, лікування і профілактика некаріозних уражень зубів.
21. Етіологія, патогенез запалення пульпи зуба.
22. Класифікація, клініка, диференційна діагностика різних форм пульпіту в дорослих
23. Методи лікування пульпітів. Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні пульпітів, запобігання та їх усунення.

24. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез хвороб пародонта
25. Клініка, діагностика, диференційна діагностика хвороб пародонта
26. Методи комплексного лікування хвороб пародонта. Гігієна порожнини рота при хворобах пародонта. Фізичні методи лікування хвороб пародонта
27. Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні хвороб пародонта
28. Травматичні й виразково-некротичні ураження слизової оболонки рота
29. Вірусні хвороби. ВІЛ-інфекція. СНІД. Мікози слизової оболонки порожнини рота
30. Алергічні хвороби (реакція негайного і сповільненого типу). Багатоформна ексудативна еритема. Хронічний рецидивуючий афтозний стоматит
31. Зміни слизової оболонки рота при екзогенних інтоксикаціях. Зміни слизової оболонки рота при системних хворобах і хворобах обміну. Зміни слизової оболонки рота при дерматозах із аутоімунним компонентом (пухирчатка, пемфігоїд, червоний плесканий лишай, червоний вовчак, хвороба Дюринга)
32. Аномалії та хвороби язика. Хвороби губ (хейліти)
33. Передракові захворювання слизової оболонки рота і червоної облямівки губ
34. Фізичні методи в комплексному лікуванні хвороб слизової оболонки порожнини рота. Постійний струм.
35. у методик гальванізації, електрофорезу і електрорознеболювання. Перемінні струми і поля високої частоти, ультрависокої й надвисокої частоти.
36. УЗ-терапія. Лазеротерапія. Електроодонтометрія. Сучасна апаратура. Техніка проведення
37. Морфологічні особливості структури тканин порожнини рота в дітей
38. Значення факторів ризику в розвитку каріозного процесу в дітей різного віку. Перебіг карієсу, особливості діагностики і лікування в різні вікові періоди в дітей.
39. Вибір пломбувального матеріалу, герметизація фісур. Профілактика карієсу в дітей
40. Перебіг карієсу, особливості діагностики і лікування в різні вікові періоди в дітей. Помилки й ускладнення в діагностиці та лікуванні карієсу тимчасових і постійних зубів
41. Діагностика, диференційна діагностика різних форм пульпіту тимчасових і постійних зубів у дітей. Принципи лікування пульпіту тимчасових і постійних зубів у дітей. Фізичні методи лікування пульпіту...
42. Клініка, діагностика, диференційна діагностика гострих і хронічних форм запалення періодонта постійних і тимчасових зубів у дітей. Принципи лікування періодонтиту тимчасових і постійних зубів у дітей. Помилки й ускладнення лікування періодонтиту, запобігання та їх усунення.
43. Некаріозні ураження. Діагностика, лікування і профілактика.
44. Значення факторів ризику хвороб тканин пародонта в дітей. Клініка, діагностика, диференційна діагностика хвороб тканин пародонта в дітей. Методи лікування хвороб тканин пародонта в дітей. Фізичні методи лікування хвороб тканин пародонта.
45. Залежність розвитку хвороб слизової оболонки рота в дітей залежно від вікових особливостей її структури. Класифікація хвороб слизової оболонки порожнини рота. Ушкодження слизової оболонки ротової порожнини.
46. Прояви гострих вірусних інфекцій на слизовій оболонці ротової порожнини. Грибкові хвороби.

47. Алергічні хвороби слизової оболонки. Зміни слизової оболонки порожнини рота при деяких системних і специфічних хворобах.
48. Аномалії та самостійні хвороби язика і губ.
49. Загальне знеболювання, показання до проведення при амбулаторних втручаннях.
50. Місцеве знеболювання. Сучасні методи.
51. Диференційна діагностика запальних хвороб одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит, флегмона, абсцес та ін.). Ускладнення гнійно-запальних хвороб одонтогенної етіології.
52. Лімфаденіти, фурункули, карбункули, бешиха, нома Диференційна діагностика, методи лікування.
53. Диференційна діагностика одонтогенного і риногенного гайморитів. Діагностика специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці.
54. Диференційна діагностика ушкоджень і хвороб скронево-нижньощелепного суглоба.
55. Хвороби слинних залоз. Діагностика, диференційна діагностика, методи лікування. Неврогенні хвороби обличчя і щелеп.
56. Невідкладна допомога при травматичних ушкодженнях м'яких тканин і кісток щелепно-лицьової ділянки.
57. Диференційна діагностика пухлин і пухлиноподібних утворів м'яких тканин. Методи лікування. Диференційна діагностика пухлин і пухлиноподібних утворів кісток щелепно-лицьової ділянки.
58. Хірургічні методи лікування передраку слизової оболонки і шкіри. Сучасні методи діагностики новоутворів щелепно-лицьової ділянки. Діагностика, онконастороженість і профілактика злоякісних новоутворів щелепно-лицьової ділянки.
59. Функціональна перебудова жувальної системи при патології і після ортопедичного лікування. Біомеханіка жувального апарату. Оклюзія, її види і фактори.
60. Ортопедичні методи в комплексному лікуванні хвороб тканин пародонта.
61. Ортопедичне лікування при повному дефекті коронок зубів (куксові та штифтові конструкції).
62. Особливості ортопедичного лікування при частковій і повній відсутності зубів знімними протезами, механізми адаптації до них. Корекція протезів. Особливості догляду за ортопедичними конструкціями і гігієна ротової порожнини під час користування ними.
63. Особливості клініки, діагностики й ортопедичного лікування при підвищеному стиранні зубів.
64. Методи ортопедичного лікування хвороб скронево-нижньощелепних суглобів. Реабілітація хворих.
65. Особливості щелепно-лицьового протезування і підготовки хворих до цих втручань. Стоматологічна реабілітація пацієнтів.
66. Організація ортодонтичної допомоги дітям, підліткам і дорослим. Головні епідеміологічні та статистичні показники. Диспансеризація в ортодонтії.
67. Морфологічна і функціональна характеристики фізіологічного прикусу в різні вікові періоди. Морфологічна характеристика патологічних видів прикусу залежно від віку.
68. Особливості діагностики зубощелепних аномалій у різні вікові періоди (клінічний метод, біометрія діагностичних моделей щелеп, рентгенологічні методи, фото-, антропометрія, функціональні методи).

69. Загальні принципи і засоби ортодонтичного лікування для усунення місцевих та соматичних порушень. Особливості клініки, лікування і профілактики аномалій окремих зубів залежно від віку.
70. Характер місцевих порушень при аномаліях форми зубних рядів, оцінка психосоматичного стану. Методи лікування і профілактики.
71. Особливості клініки, лікування і профілактики сагітальних аномалій прикусу в різні вікові періоди.
72. Визначення характеру місцевих і загальних порушень при вертикальних аномаліях прикусу. Планування лікування залежно від віку пацієнта.
73. Особливості клініки, лікування і профілактики трансверзальних аномалій прикусу залежно від віку.
74. Тактика ортодонтичного лікування підлітків і дорослих. Показання до використання еджуайз-техніки. Реабілітація хворих.
75. Особливості ортопедичного лікування зубів і зубних рядів у дітей і підлітків.
76. Морфофункціональні зміни зубощелепного апарату при вроджених вадах розвитку обличчя і щелеп. Стоматологічна реабілітація хворих.
77. Порушення мовлення при патології прикусу, методи корекції.
78. Методи і засоби профілактики зубощелепних аномалій та деформацій у різні вікові періоди.
79. Особливості гігієни порожнини рота за наявності ортодонтичних конструкцій у порожнині рота.

Проректор з наукової роботи

І. Кайдашев